

*Acta synodalia den laesten Septemb. 1618.*²⁾

tSynodus van Frieslandt, op de aengeschrijwinghe der E. E. heeren Gedeputeerde Staten van derselver provincie binnen Leeuwarden vergadert omme achtervolgende daenschrijvinghe der H. H. M. M. Staten Generael deser Geunieerde Provinciën te nomineren ofte deputeeren 4 ofte tenminsten 3 dienaeren ende 2 ofte 3 andere gequalificeerde personen, wesende ledematen der ware ende Gereformeerde gemeijnte, tot den sinode nationael, bij de hooggemelte Staten Generael binnen Dordrecht geconvoceert tegens den 1 November stilo novo deses jaers 1618, heeft na aenroepinghe van Godes h. naeme geeligeert tot presidem den welgeleerden ende godtsaligen D. FLORENTIUM JOHANNIS, dienaer des godtlijcken woorts tot Sneeck, ende tot scribam D. REGNERUM BOGERMANUM, dienaer des godtlijcken woorts tot Harlingen.

Vorts is gelesen de missive der E. heeren Gedeputeerde Staten deser provincie aen die respectie classen, waerinne nae een verhael van het sijnode nationael, bij de H. H. M. M. Staten Generael geconvoceert, den classibus was geordineert omme haere committeerde op desen tegenwoordigen sinodi preparatoir toe senden, waerna de credentsbrieven van de gecomitteerde dienaeren ende ouderlinghen der respectie classen sijn overgelevert, gelesen ende geaprobeert.

Volgens welckx bevonden is, dat vnijt den classe van Leuwarden verschenen sijn: als dienaers D. VINCENTEUS JACOBI tot Leckum ende D. ADOLPHEUS BESTEN tot Marrum, ende als ouderlinghen de ed. achtbaren erentveste heer KEMPO VAN DONIA, raet ordinaris in den Hove van Vrieslandt, beneffens welcke mede als ouderlinck gecomitteert zynde de ed. erentveste manhafte JULIUS VAN ELJSINGHA, overste lutenant vant Friessche regiment, is vermidts seeckere verschrijvinge van sijn princelijcke Exelentie absent gebleven ende gexcuseert gehouden;

1) Beide onderteekeningen sijn eigenhandig. De acta zelf van deze synode sijn met drie verschillende handen geschreven.

2) Zie noot 1 op blz. 253.

wt den classe Silvana: als dienaers D. JOHANNES MELBOMEUS tot Langweer ende D. GERARDUS FOCKINGIUS tot Oostersee, ende als olderlinghen HENDRIJCK BRUCHTES ende HISSE JASPERS;

wt den classe Snecana: D. FLORENTIUS JOHANNIS tot Sneeck ende dienaer JOHANNES JOHANNIS tot Balck, ende als olderlinghen de burgemeester HENDRICK WIJGERS tot Sneeck ende WIJBRANT HEERKES tot Bosum;

wt den classe van Bolswart: als dienaers D. HERMANNUS RIBBIUS tot Bolswert ende D. JOHANNES HELIODERUS tot Mackum, als ouderlinghen de ed. ende erentveste TACO VAN ALJSMa tot Hichtum ende WIJGER ANNES tot Pingum;

wt den classe van Franeker: D. MELJNARDUS WOMELIJUS tot Schalsum ende D. REGNERUS BOGERMAN tot Harlinghen als dienaers, ende als olderlinghen de ed. erentveste SIJBRANT VAN BONGHA tot Kimserdt ende de E. heer EPO JACOBS JUCKEMA tot Franeker;

wt den classe van Dockum: als dienaers D. HILARIUS SIBRANDI tot Aengum ende D. POPPIUS CORNELII tot Aelsum, als olderlinghen SIJBRANT ende CAREL JANS.

Is mede gelesen de commissie van de E. heeren Gedeputeerde Staten deser provincie, ende syn vuyt haere E. M. collegie gecommiteert ende verschenen: de ed. achtbare ende discrete heer ERNST VAN AYLVA ende de E. ende discrete heer RYMERT HARINGS, dewelke met behoerlijke eerbiedenis van die vergaderinge sijn ontfangen.

Daernae syn gelesen de articulen, over het houden van den nationalen synode bij de H. H. M. M. Staten Generael gestelt, ende is tgene in deselve eygentlyck tot dese vergaderinghe behoorde wel aengemerckt.

tSijnodus den 1 Octob. voormiddagh wederom vergadert is verschenen D. doctor MACOVIUS versoeckende audientie bij de vergaderinghe. Welcx hem gegunt, heeft syn propositie gedaen, waerop die vergaderinghe heeft versocht, dat D. MACOVIUS, tgene hij mondelingh hadde voorgedraghen, by geschrifte wilde stellen ende de vergaderinge overgeven, welcx D. MACOVIUS alsoo te doen heeft aengenomen.

Daernae is voorgedraghen de meninge der E. heeren Gedeputeerde Staten door haere E. M. committeerde in onse vergaderinghe aengaende de deputatie der personen, die gesonden sullen worden tot den sijnode nationale, wesende sodanigh: eerstelyck dat de E. heeren Gedeputeerde Staten goedt hadden gevonden, dat 3 dienaers ende 3 olderlinghen souden werden gecoren; daerbeneffens dat de tegenwoordige vergaderinghe sall hebben te nomineeren ses dienaers, vuyt dewelcke de E. heeren Gedeputeerde Staten 3 sullen kiezen omme te gaen tot den synode natio-

nael, ende wederomme dat de E. M. heeren sullen nomineeren 6 gequalificeerde olderlinghen ofte tenminsten ledemaeten der Gereformeerde gemeijnte, vuyt welck getal de vergaderinge 3 sall moghen eligeren omme te gaen tot den sijnode voorsz.

Dese meninghe ofte goetvindinge der E. heeren Gedeputeerde Staten de tegenwoordighe vergaderinge verstaen ende in deliberatie genomen, vindt sich in dselve besuaert om verscheidene reden. Heeft daerom vuyt het midden van haer gecommitteert den presidem ende schribam als dienaers ende neffens deselve als ouderlinghen de ed. TACO VAN AÏJMSMA ende de E. heer EPO JACOBS JUCKEMA omme die besuarenisse, die bij de vergaderinge desen aengaende wert gemaect, de E. heeren Gedeputeerde Staten voor te draghen ende haere E. M. eerbiedelyck te versoecken omme die genomene resolutie vallen te laten, ten eynde de kercke deser provincie mochte blijven in syn geheel, ende de gedeputeerde broeders tot dese vergaderinge mochten hebben te verdedighen, tgene van haer gedaen wert, bij haere respective classen.

Dese commissie van die committeerde personen voornoemt geexerceert, hebben voor rappoort gebracht, dat de E. heeren Gedeputeerde Staten bij haere genomene resolutie verbleven, 1) ende die vergaderinge vermaenden haer dselve wel te willen laten bevallen.

Naemiddach tsynodus wederom vergadert heeft over dese voorgevallene suarigheyt voortaan gedelibereert ende goetgevonden de E. heeren Gedeputeerde Staten door die voorgaende haere committeerde (deselve versterckt zijnde bij gemene adwijsen met de ed. ende achtbare heer KEMPO VAN DONIA) nochmaels eerbiedelijck te versoecken in haere E. M. resolutie te willen veranderen ende de tegenwoordighe synodale vergaderinghe nae recht ende ouder gewoonte in dese provincie alsoock die vuytschrijvinge der H. H. M. M. Staten Generael te laten voortgaen met de stemminge ende electie der personen soo dinaeren als ouderlingen, die op de synode nationael van weghen die kercke deser provincie moghen compareren.

Ende indien de E. M. heeren Gedeputeerde Staten bij haere E. M. resolutie mochten persisteren, dat in sulcken gevalle de committeerde vuyt de name sijnode bereijt waeren seeckere personen soo dienaers als olderlinghen te nomineeren ende eligeren ende de E. M. heeren te exhiberen, ende soverre dselve niet alsoo mochten wesen gequalificeert, gelijk de vuytschrijvinge der H. H. M. M. Staten Generael is vereijsschende, dat alsdan de E. heeren Gedeputeerde Staten haer bedencken daerop hadden

1) »verbleven» verbeterd naar UU; onze cod. heeft »welbleven.»

te seggen ende niet toe twijffelen, ofte tsijnodus tegenwoordigh soude sich in aller manieren nae de goede voorsorge der E. M. heeren soecken te accommoderen, ofte dat andersins de E. heeren Gedeputeerde Staten mochten proponeren sekere personen soo dienaers als ouderlingen, ten eijnde het synodus daerop mochte letten doch niet gebonden zyn.

Dese commissie in beyden deelen van de committeerden bij de E. M. heeren geexerceert, hebben de E. heeren Gedeputeerde Staten voor antwoort gegeven, dat hare E. M. bij hare voorgemelte resolutie dochten te verblijven.

Hiervan hebben de committeerde rappoort gedaen, waerop vorders de vergaderinge heeft gedelebereerd, wat in desen gevalle soude staen te doen. Ende tot adwijzen gecomen zynde is bij de meeste goetgevonden, dat die committeerde tot dese vergaderinge sullen nodigh hebben te verreeken ende van dese suarigheyt hare respective classen adverteren omme op bestemder tijt met behoorlijke last ende procuratie der classen weder te compareren ende alsdan te resolveren, gelijk tot best der kercken sal nodigh bevonden worden.

Ondertusschen is voorslach gedaen ende goetgevonden, dat men bij provisie soude voortgaen ende procederen tot nominatie ende electie van personen soo dienaeren als olderlinghen omme op den synode national toe senden, deselve de E. heeren Gedeputeerde Staten te vertonen ende daerop hare E. M. goetbeduncken te verstaen. Indien hare E. M. enich bedencken op die nomineerde ende eligeerde personen hadden, dat hare E. M. sulcx den sijnodo gelieven wilde te openbaeren ende hare goede raedt toe verlenen omme sulcx geschiet bij den sijnodo voorts gedaen te moghen worden nae behooren.

Volgens welcke voorslach ende goetvvinige bij den synodo geprocedeert is tot kiesinge van dienaeren ende olderlingen tot besendinge als vooren, zynde bij meeste stemmen als dienaers gecoren: de E. ende welgeleerde D. JOHANNES BOGERMAN tot Leeuwarden, D. PHILIPPUS DANIELIS tot Harlingen, D. FLORENTIUS JOHANNIS tot Sneeck, ende als olderlingen de ed. achtbare ende erentveste heeren MELNARDT VAN IDSARDA, mede Gedeputeerde der Staten van Vrieslandt, heeren KEMPO VAN DONIA ende JOHAN VAN DEN SANDE, beijde raden ordinaris in den Hoove der lantschappe voorschreven.

Welcke electie soo van dienaren als olderlinghen door de committeerde synodi de E. heeren Gedeputeerde Staten gepresenteert ende geexhibeert, hebben dselve verclaert een goet benoegen daeraen te hebben ende de saecke voorts in allen den synodo commendeert ende bevolen.

Waerop na gedane rappoort bij den synode de voorgeroerde provisionele kiesinge alsnoch ende eyntlijk is goedtgevonden ende gearresteert.

Daerna is bij de vergaderinge gemoweert, soo yemandt der gedeputeerde dienaren ofte ouderlinghen mochte comen te overlyden (twelck Godt Almachtigh verhoede) ofte andersins nootwendichlijk sich te absenteeren, wat in sulcke gevalle nodich syn soude tot vervullinghe van de vacerende plaetse. Waervan het synodus heeft geresolveert, dat sooverre die gecommiteerde broeders tot den sijnode nationael aldaer blyvende mochten nodigh vinden de vervullinghe van die vacerende plaetsen, dat alsdan sall succederen diegene, dewelcke de naeste is in stemminge, als onder den dienaren de E. ende welgeleerde D. HERMANNUS KOLDE tot Leeuwarden, ende onder de ouderlingen de ed. erentveste TACO VAN AIJSMA tot Hichtum.

Van de gravaminibus der respective classen is geresolveert, dat deselve alle, so sij ingebracht sijn, sullen de committeerde tot den sijnode nationael werden overhandight, ende dat dselve committeerde de gravamina, die andersins in synodo nationali niet moghen voorvallen te verhandelen, sullen hebben te moveren diegene, die se nodich sullen vinden aldaer verhandelt te worden.

De saecke D. doctoris MACOVII is gerenvoyeert aen de E. heeren Gedeputeerde Staten om met overroepinghe van de heeren curatoren ende enige theologanten aff te handelen, ende syn gecommiteert D. MELBOMEUS end de ed. TACO VAN AIJSMA omme de E. heeren daerop te begroeten. Tuelck door die genoemde committeerde gedaen zynde hebben de E. E. heeren Gedeputeerde Staten dese resolutie van den synode mede goetgevonden ende geaprobeert, aennemende opt spoedigste daerin te doen.

Voorts is besloten, dat scriba synodi vuyt bevel ende name der vergaderinghe sall schrijven an die kercken, waervuyt de committeerde dienaers genomen syn, dat se betrachtende het gemene beste der kercken haer willen in dese deputatie tevreden stellen. Ende sullen de presente delegati der classen, vuyt dewelcke de committeerde tot den sijnode nationael sullen gaen, hare respective classen nomine sijnodi versoecken omme dies noodt synde de plaetsen, die bij dese commissie van haren dienaer werden ontblotet, te willen helpen bedienen.

Noch is die scribae sijnodi in last gegeven omme nomine synodij de committeerde tot den sijnode nationael met behoorlijke procuratie te versorgen, deselve ten principalen fonderende op die inhoudt van de vuyt-schrijvinghe der Hoog. Mog. Staten Generael aen de E. E. heeren Gedeputeerde Staten deser provincie omme te handelen van de bekende 5 questieuse poincten ende aenleve van dien alsmede andere voorvallende

saacken, sooals sij na Godes h. woordt ende meeste stichtinghe der kercken sullen bevinden nodich te sijn. Is oock goetgevonden, dewijle dese procuratie mede op den presidem gaen sall, dat deselve van een dienaer ende ouderlinck vuyt den classe Bolswardiana ende een dienaer ende ouderlinck vuyt den classe Franequerana in synode present sall ondertekent worden.

Eijntlijck ende ten laesten, nadat de E. E. heeren Gedeputeerde Staten tevoren gemelt sijn van den synodo bedanckt voor hare presentie ende directie, den synode bewesen, is censura morum gehouden, waernae met dancksegginge ende aenroepinghe van Godes helijge name mitsgaders broederlijke groetenisse het sijnodus in vriendtschap is gescheijden op huijden den 2^{den} October 1618.

Aldus gesloten in de sijnodale vergaderinghe tot Leeuwarden op dato als boven, wt name ende last des sijnodij voorschreven bij den presidem ende scribam ondertekent.

FLORENTIUS J., synodi praeses.

REGNERUS BOGERMAN, hujus sijnodi scriba. 1)

Acta deputationum synodi, vergadert binnen Leeuwarden den 27 Januarij anno 1618, praeside HIERONYMO HOENDERBRINGA, scriba GERARDO KLEIBOKERO.

Ten eersten heeft D. BOGERMANNUS rapport gedaen van die onderhandelinghe, die van D. MACCOVIO, BOGERMANNUS ende FLORENTIO met DANIELE gevallen was. So heeft D. BOGERMANNUS datgenige se met DANIELE gehandelt schriftelick aen de deputaten overgelevert ende is de copie hiervan, als volgt:

Also wij ondergescreven doctor J. MACCOVIUS, J. BOGERMANNUS, FLORENTIUS JOHANNIS gecommitteert waren van den synodo provincionael, in Junio deses jaers 1617 tot Harlingen gehouden, om met DANIELE JOHANNIS, rector der schole tot Sneec, te spreken, hem te onderrichten ende onderwijsen in seeckere pointen der leere, verfatet in drie articulen, bij DANIELE den classe van Sneec voormaels overgelevert ende aengenomen te verdedigen, ende van synodo geordeelt onschriftmatigh te zijn ende met de leere der Gereformeerde kercke niet te accorderen, so hebben wij achterfolgende onse last ende commissie den sesten Octob. ons tot Sneec verfoeget ende den sevenden desselven maents ter presentie ende bijwesen van sommige gecommitteerde so van den achtbaren magistraet alsmede kerckenraet aldaer met DANIELE voornoemt begonnen te spreken.

In welke beginsel ende eenigh voortganck, hoewel wij ende d'andere ge-

1) Beide onderteekeningen zijn eigenhandig.

committeerde als toehoorderen genoegsaem gevoelden ende op alle manieren merkten, dat DANIEL vut Godes woort genoegsaem onderwesen ende overtuight was, nochtans hebben ghene hope connen scheppen van eenigen vrucht oft goet succes van onsen arbeit om DANIEL van syne meyninge af te brenghen. Is niettemin den achtsten deses maents na de middach door Godes genade geschiet, dat DANIELI meermael voorgesteld zynde vut Godes h. woordt de leere ende gevoelen der Reformeerde kercken onder den eersten artijckel hij deselve is bijgevallen ende verclaert heeft sulckes ooc zyne meeninge ende gevoelen te zijn. Derhalven van ons gevraeght zynde, oft hee dan niet in plaetse van den sesten artijckel, voormaels van hem classi overgelevert ende van synodo veroordelt, soude willen eenen anderen laeten stellen ende onderteecken, heeft verclaert sich daertoe bereijdt te sijn. Ditselve van ons gedaen synde, heeft nochtans DANIEL besuaert sich befonden om den artijckel, van ons schriftlick gestelt, te onderteecken voorgevende anders geschiet te zijn, als tevoren mondelinge voorgesteld was. Heeft derhalven selfs een ander geconcipieert ende gepresenteert denselven te onderteecken, in twelcke wij ons besuaert vindende hebben denselven gecorrigeert, so wij meinen na waerheyt te behooren, denwelcken na eenige geringe veranderinge, op DANIELIS begeeren daerover gedaen, hij DANIEL onderteeckent heeft. Insgelijck hi DANIEL op denselfden negenden voorn. maents in platse van den tweeden articul, van hem voormaels classi voorgesteld, onderteeckent een anderen tweeden artijckel, bij ons geconcipieert ende hem vorgesteld, nadat wij op sijn instantie weinige woorden daer hadde bijgedaen. Doch also hij voor dien tijdt besuaert vonde den derden artijckel van ons gestelt onderteecken, is hem gegunt hem daerop te delibereren tot die namiddagische vergaderinge, op welcken tijdt DANIEL verschenen zynde heeft insgelijcks, doch na lange communicatie ende gevallende suaricheyt over eenige veranderinge in denselven articel, van DANIEL versocht, denselven onderteeckent. Van welcke articulen alle hieronder gestelt, gelijk wij gecomitteerden verclaerden, dat wij geerne gesien ende liever gehadt hadden, dat he DANIEL deselfde onderteeckent hadde, soals die van ons in forma waren gestelt geweest, also hebbe wij insonderheyt verclaert, dat de derden artijckel defectueus was, niet volcomen noch genoegsam de leere van Godes woort ende der Gereformeerde kercke vutdruckende. Doch also DANIEL sich voor die tijdt besuaert vonde ende geheel geweigert hadde van dien artijckel iet anders te onderteecken, is he van ons ernstlick om Christi wille gebeden ende vermaent, dat he Godt wilde vierich bidden ende sich bereijden om hierin sich naerder te bedencken ende volcomen contentement doen der kercke J. Christi tot zyner tijdt te gheven, als wesende een artijckel van groten gewichte ende vut den voorgaenden twee reijn genomen ende verstaen zynde nootwendich

volgende, twelek DANIEL aengenomen heeft te sullen doen. Dit alles aldus gedaen sijnde heeft DANIEL ons hertelick gedancket voor den arbeit, dien wij aen hem hadden gedaen, danckende ooc Goode voor synen segen, die he daertoe gegeven hadde, belovende ende voornemende Godt van herten te bidden, dat he hem meer ende meer door zynen h. geest soude willen te kennen geven ende openbaren, tghene hem noch ontbrack, bereit synde sulcke genade ontfangen hebbende den broederen in allen toe te vallen ende volcomen contentement te geven. Verclarende voorts he DANIEL voor Godt ende ons, dat alles van hem in oprechter conscientie gedaen was in desen, begerende de broederen willen na aert der liefde niet anders van hem ende zijn gantsche doen ordeelen. Verclarende voorts ende protesterende, also de Remonstranten in Hollant van seer quade meininge ende attentaten beschuldiget ende suspecteert worden, dat he van sulckes alles, ende wat sich daervan tot eeniger tijde mochte comen te openbaren, niet alleen onschuldigh, onnosel maer ooc van harten viand was ende sulckes alletijdt te sullen metterdaet bewijzen ende bethoonen, begerende van ons ooc van hem te willen ordelen ende gedencken. Na twelcke alles DANIEL vut onser vergaderinge gescheiden zynde, hebben wij onderscreven alle van herten ons verheught ende verblyt over den segen, die Godt over desen onsen arbeydt aen onsen broeder DANIEL hadde gegeven, ende tegelijcke Godt van herten gebeden, dat hem gelieve denselven noch te vermeerderen ende DANIELEM voornoemt ten volsten van alle misverstandt ende dolingen verlossen ende in zyne godlicke waarheit verstercken ende also tot de waere eenigheijt ende gemeinschap der gemeente J. Christi wederommebringen. Dit alles voorsz. also waerachtigh te zijn getuigen ende bevestigen wij ondersch. met onse eegen ende gemeenlicke handen hieronder gestelt. Actum Sneeck den 9 Octob. anno 1617.

Onderstont: J. MACCOVIUS, sanctae theologiae profess. in acad. Franec.

J. BOGERMANNUS, ecclesiastes Leovardiae.

FLORENTIUS JOHANNIS, ecclesiastes Snecanus.

JOCHEM REINS. JAN CLAESSZ. HINDERICK WIGERS.

Copie der articulen, van DANIELE JOHANNIS onderteekent tot Sneeck in vergaderinge der gecommiteerden synodi, datum alsvoren gestelt.

Ick gelove ende bekenne, dat Godt van eewicheyt sommige menschen sonder op ijct goets in haer te sien, ja haer aenmerckende als in Adam verloren, naect ende leddigh van alle goede qualiteiten, ende ter contrarie becleedt met alsuleken, die de eewige verdoemenisse verdienen, heeft vutverkoren tot die eewige salicheijt, daerom meteenen haer verkiesende om haer, welverstaende de volwassene vutverkorenen vut louter barm-

hertigheit, te geven het waere gelove in Christum om door tselvige als een middel, van hem daertoe verordineert, haer tot de eewige salicheit te brengen, bekennde oversulcks dat het gelove is een vrucht deser genadige verkiesinge ende dat het sonder aenmerckinge van eenige bequaemheit, conditie, qualiteit ofte dispositie in den mensche van Godt vut genade wert geschoncken.

Onderstont DANIEL JOHANNES.

2. Dat Godt het gelove ende de bekeeringe in dien vutvercorenen niet alleen door de predicatie des godtlicken woordts maer ooc door de inwendige crachtige werckinge des h. geestes also werckt, dat se sekerlick comen te geloven ende haer te bekeeren ten tijde, als het den Heere belevet.

Onderstont DANIEL JOHANNES.

3. Dat de waere vutvercorene kinderen Godes het salichmakende gelove niet geheelick noch eyndelick verliesen.

Onderstont DANIEL JOHANNES.

Aldus gedaen ende onderteeckent bij DANIEL JOHANNIS ter vergaderinge van ons onderscreven, van synodo Harlingana tot onderhandelinghe met DANIELE voorscreven gecommitteert, mede present zynde de gecommitteerde van E. magistraet ende kerckenraedt van Sneeck hieronder gestelt, diet neffens ons met haer handen hebben onderscreven tot bevestinge der waarheyt. Actum Sneeck ten tijde als boven.

Onderstont: J. MACCOVIUS, s. theologiae professor.

J. BOGERMANNUS, ecclesiastes Leoverdiensis.

FLORENTIUS JOHANNIS, ecclesiastes Sneeanus.

JOCHUM RIENCKSSZ. D. THIJS. JAN CLAESSZ.

HENDRICK WIGERS.

In saecken van DANIELE JOHANNIS is besloten, dat HIERONIMUS HONERBRINGA ende JOHANNES MELBOMÆUS hun transportereren sullen bij den kerckenraet om te onderstaen, oft DANIEL JOHANNES sijn belofenis, in die onderhandelinghe met hem te Sneec gedaen, sijn nagecomen in alle poincten, ende oft he de articulen oft belijdenisse bij hem onderteeckent zij ofgeweken oft gebleven oft noch verder sij door Godes genade gecomen, ende so se bevinden werden, dat he sij gebleven ende noch blijve oft noch meer voortgegaen zij, dat se alsdan op de bequaemste wijze de ergernisse, so is gegeven, sullen met den kerckenraedt wechnemen

Acta deputationum binnen Leeuwarden den 3 Martij 1618,
JOHANNE BILTIO praeside, ADAMO WESTERMANNO scriba.

Nadien bij den deputaten synodi den 27^{en} Januarij 1618 DANIEL JOHANNIS door hare gecommitteerde was onderstanden over de reductie, door D. dr.

MACOVIVM, D. BOGERMANNUM ende D. FLORENTIUM JOHANNIS den 9 October 1617 binnen Sneeck gehouden ende befonden, dat hij hem op sijn gearticuleerde bekentenisse niet wilde verclaren, waerdoor de kercke van Sneeck ende classis derselven onrustigh bleeff, zijn DANIEL JOHANNIS met de gecommiteerde der kercke van Sneeck, als FLORENTIUS JOHANNIS ende ANDRIES SWEERTS, ouderlingh ende D. VIBRANDUS PETRI, dienaer tot Heech, vut den name des classis den 4^{en} Martij voor den deputaten synodi verschenen. Alwaerom zij ooc aen beide sijden int lange gehoort ende verstanden synde, heeft DANIEL JOHANNIS verclaert de drie articulen, in de vorige reductie beraemt ende bij hem verteeckent, niet anders te connen verstaen, dan soverre die met sijn verstant overeenquamen. Welcke verclaringe, also die den gecommiteerden des kercke ende classis van Sneec voorgehouden was alsooc D. J. BOGERMANNO, die in vorige reductie met hem gehandelt hadde ende van den deputaten ontboden, heeft haer gelijk ooc den deputaten hoochnodich geschenen DANIELEM door naerder verclaringe sijn gevoelen over de drie voorige articulen te versoecken, alwaerom bij den deputaten synodi de drie voorige articulen sijn geresumeert ende also gestelt, dat het gevoelen der waerer Gereformeerder kercke naectlicker ende claerlicker conde werden verstaen. Dewelcke DANIELI JOHANNIS voorgelesen zynde, heeft geseyt sich in een so hooghe ende suare saecke so haestlick niet te connen verclaren maer te begeeren, dat een maendt tijdt hem vutstel verleent mochte werden, nae welken hij beloofde zyne verclaringe te doen. De deputati niet connende verstaen, dat D. DANIELI alsulcken langhen tijt gegunt behoorde te werden, als dien de leere van de Gereformeerde kercke wel bekend waer, ende selve in dispuyt ende questie over dese leere geweest was, ooc tallen tijden reeckenschap behoorde te gheven van die hope, die in hem waer, daerom hem opgeleyt namiddach toe twee vuren zyne verclaringe te doen. Ende is dese DANIELIS meininge den gecommiteerden der kercke van Sneec mede voorgedragen.

Naer noen.

Nae de middach ingetreden synde D. FLORENTIUS ende ANDRIES SWEERTS met VIBRANDUS PETRI hebben haer opt hooghste beclaeght over het doen ende werck DANIELIS voornoemt, als die niet anders en wisten, ofte de voorige reductie waer gedaen in de vrese Godes, in oprechtigheit der conscientie ende tot gerustigheyt der onruste in de kercke Godes, dat ooc DANIEL van zyne meininge conform het gevoelen der Remonstranten afgebracht waer, van misverstant in rechte verstant met de Gereformeerde kercke onses vaderlants ende suijsere kercken Godes, ooc tot dien einde de onderteijckeninge der articulen gedaen ende Godt voor zyne segen ende de mannen broederen voor haren arbeit gedanckt, maer nu geheel anders bevonden hem te openbaren, opt hooghste waeren bedroeft ende

niet anders condē verstaen, ofte bij hem DANIEL was ontrouwēlick ende onrechtelick gehandelt, versoeckende de deputaten wouden dese saecke in de vrese Godes overwegen ende advijseren, so sij bevinden souden tot de meeste ruste ende vrede der kercke te behooren.

Is daernae D. DANIEL wederom ingeeijst ende afgefraeght, ofte hij zyne verclaringe over de drie articulen, bij den deputaten gemaect, oprechtlick woude doen ende met onderteijckeninge zynes hants te bevestigen, in welcke also hij niet bewilligen conde, tenwaer hem een maendt vutstel ende deliberaet werde geconsenteert, ooc vragende waerom de broederen afweecken van de vorige articulen, bij hem na de onderwijsinge geteijckent, die hij seide also alsnoch te verstaen, gelijk hij se nae zijn verstant ende soverre die met Godts woordt conform waeren, onderteickent hadde. Hebben daerom de deput. om dese bedroefde saecke te beslechten van DANIELE begeert, dat hij oprechtelick ende sinceerlick als voor den aengesichte Godes woude verclaren, ofte hij de drie voorige articulen, bij hem onderteickent, niet en verstonde orthodox te sijn ende bij hem verclaert te wesen ende noch te worden in alsulcken sin ende verstant, als de reducenten met hem die conform de Belijdenisse deser onser vaderlantsche kercken verstonden ende hier oprechtelick beleeden. Op welcken DANIEL dese verclaringe heeft gedaen: niet anders te connen sien, dan dat alsulcke ondersoeckinge ¹⁾ ende afvraginge was een inquisitie ende perssingē der conscientie, die vrij ende ongeperst behoorde te blijven, ende ooc gheen andere verclaringe te connen doen, als bij hem over die gedaen ende geschiet was ende hierboven gestelt is, vriendelick versoeckende, dat hij in dese zyne meininge ende opinie tot den aenstaenden nationael synodus, van welcke goede hoope was, gedult mochte werden, met belofte hem modest ende tranquil te houden sonder iemant met zyne opinie te besuaren, ende door occasie met een dienaer Godes in dispuijt vallende also te willen disputeren ende raeden, dat dese questien gemodereert mochten worden. Waerop eydelick is geresolveert als volght:

Also den deputaten vut het relaes van de gecommiteerde des synodi is gebleecken DANIELEM JOHANNIS gereduceert te hebben tot gelijkstemnichēyt der Gereformeerde kercken in twee poincten, in welcke hij afgewecken waer tot het gevoelen der Remonstranten, soo ist nochtans, dat de deputati synodi naerder ondersoek gedaen hebbende bevonden hebben hem DANIELEM van zijn voorige opinien, bij articulen in den classe van Sneeck overgegeven, int minste niet verandert te sijn ende met ijdele hoope den ondersoekers gefrustreert te hebben, alwaeromme sij alle dese dingen in de vrese Godes overwoogen hebbende verstaen, dat de sentencie des kerckenraets ende

¹⁾ In marg. staat hierevens N.B.

classis van Sneec ende van den synodo laestleden goetgekent vooralsnoch in zijn geheel sal verblijven, ter tijdt D. DANIEL sich anders sal verclaren, vindende daerom goet, dat de kerckenraedt ende classis in dese saecke sullen doen, als sij na desen bevinden sullen te behooren tot vrede haerder kercken ende hares vaderlants.

Aldus vutgesproken binnen Leeuwarden den 5 Martij 1618
in de classicale camer.

Dese sententie bejide parthijen voorgelesen synde, heeft DANIEL JOHANNIS verclaert zijn gevoelen over dese sententie niet connen verclaren, maer bij hem te behouden. FLORENTIUS JOHANNIS met de syne hebben in dien geacquiesceert, versoeckende aen wederzijden copien, die haer gegunt zijn.

Acta deputatorum synodi, vergadert binnen Leeuwarden
den 1 Octob. anno 1619, praeside D. BERNHARDO FULLENIO et
scriba ALBERTO NYENHUIJSE.

Is bij den deputatos synodi goetgevonden, dat LAMBERT JANSSZ tegen de naeste vergaederingen sal geciteert worden om alsdan zijn saeken eyndtelick af te handelen.

Bent volgens gecommitteert D. BERNHARDUS FULLENIUS ende D. PETRUS VOMELIUS om te voirsoucken het advijss der E. E. heeren, oft haer sal gelieven met hare presentien te beforderen de onderteeckeningen van den Canonib. synodi nationalis die leer aengaende volgens het concept, daervan in actis synodalib. geteeckent.

Sijn gecommitteert nomine deputatorum synodi omme te beforderen ende bij te wonen de classicale bijeenkomsten in onderteeckenen der voorss. Canonen: te Dockum D. B. FULLENIUS, D. FRANCISCUS GUALTHERI als dienaers, GERRIT BAERTS als ouderlingh.

In classe van Leeuwarden sullen hen verfoegen D. BARTHOLDUS HUYSMANNUS ende D. PETRUS VOMELIUS als dienaers, SIBBRANT PIETERS als ouderlinck;

in den classe van die Jouwer D. FRANCISCUS GUALTERUS, ALBERTUS NYENHUISEN als dienaers, WIJMER LIJUWES als ouderlinck;

in den classe van Sneec D. JOHANNES CLINCKHAMERUS ende ALBERTUS NYENHUISEN als dienaers, ende BROER CORNELISZ als ouderlinck;

Boolsuert D. P. VOMELIUS ende D. J. CLINCKHAMERUS als dienaers, SIOERD KEMPES WIARDA als ouderlingh;

in den classe van Franiker D. B. FULLENIUS ende D. BARTHOLDUS HUYSMANNUS als dienaers, DIERCK WILLEMS als ouderlinck.

D. B. FULLENIUS ende D. P. VOMELIUS hebben rapport gedaen van haer commissie ende hebben verclaert, dat de E. E. Mogende heeren verstaen,

dat de deputati synodi met hare presentien sullen helpen in eenen ijegelicken classe de onderteekeningen hiervoor gementioneert bij te woenen, belovende mede, so daer eenigen suaricheden in dien onderteickeningen mochten voorfallen, de behulplick handt te bewijzen.

Den 2 Novemb. anno eodem.

D. B. FULLENIUS ende D. P. VOMELIUS bent gecommitteert om te bemiddelen, dat de doctores theologiae mede mogen onderteekenen die articulen, in synodo nationali geconcipteert nopens de leer des geloofs.

Naedien de gecommitteerden deputatorum synodi, geordineert om de onderscrivingen des formuliers nopens de onderhoudinge der eenigheyt in de leer des geloofs, in synodo Dordracena geconcipteert ende approbiert, in allen classen deser provincien van eenen ijegelicken dienaer te beforderen, in den collegio deputatorum synodi rapport gedaen, is befonden bijnaest in alle classen goede eenigheyt in de vrijwillige onderteekeningen van den voorsz. formulier, waervoor Godt ten hooghsten moet gedancket zijn, exempt nochtans drie dienaren in den classe van Dockum, als D. HAIO LAMBERTI ende D. PETRO HERMANNI, beide dienaren der gemeente Christi tot Dockum, alsmede D. JOH. SARTORIO, dienaer der gemeente Christi tot Buijtenpost, ende een dienaer vut den classe van Leeuwarden D. THOMAS THOMAE, dienaer in de gemeente Christi tot Jelsum.

So hebben dan de deputati synodi goetgevonden de voorgenoemde dienaren met brieven van citatien voor haer te roepen. Ende is vooreerst verschenen D. THOMAS THOMAE ende dat op 3 Novemb. anno praesenti ende heeft, als die D. praeses nomine totius collegii zeer christelick D. THOMAM vermaent ende gesocht met verscheidene beweeghreden te inducieren, dat hij voorsz. D. THOMAS om de eere Godes, welstant ende rust van sijn ghemeinten ende welfaren van sijn eijgen persoon hem doch wilde willigh stellen in het onderteekenen, daerbij doende dat, bijaldien D. THOMAS eenige suaricheijt ofte bedencken in eenige articulen van de geconcipteerde Canonen hadde, vrijwilligh met goede conscientie wilde openbaren, met beloftenisse dat men met den gheest der sachtmoedicheyt in alle vrundtschap ende broederlickien liefden hem soude onderwijzen. Ende alsoo hij daertegen verclaerde met niemant te begeeren in mondtlicke conferentien ende disputy te treden, so is het dat de broeders hem hebben vermaent zyne argumenta van suaricheijt bij geschrifte wilde stellen, presenterende deselvigen 1)

Anno 1620 den 7^{en} Martij.

Is wijders ooc van den deputaten des synodi besloten, dat men versoecken sal aen den E. M. heeren Gedeputeerden, dat die personen DANIEL JOHANNIS ende HAIO LAMBERTI mochten voor den E. M. heeren geroepen

1) Hier breekt de zin af en volgen twee blanco bladzijden.
Acta syn. provinc. VI.

worden ende haer beïjden te constringeren den polijtijcke state te subscri-
beren nae den conformiteyt der sententie, van den E. M. heeren Generale
Staeten op dit stuck genomen. 1)
